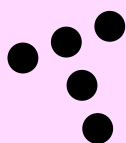

Kuvataiteilijan työhyvinvointi

Suomen
Taiteilijaseura

Kuvataiteilijan työhyvinvointi

Tähän oppaaseen on koottu tietoa siitä, mistä kuvataiteilija voi saada tietoa kokonaisvaltaiseen työhyvinvointiin liittyvissä kysymyksissä.

Työhyvinvointi on kokonaisuus, jonka muodostavat **työterveys, työturvallisuus** sekä **psykkinen, fyysinen, sosiaalinen ja henkinen työhyvinvointi** - kaikki nämä tekijät vaikuttavat työssä jaksamiseen.

Kuvataiteilijan työn erityispiirteitä ovat vahva motivaatio taidealalla toimimiseen ja moniammatillisuus. Luovan työn lisäksi taiteilijan arkeen kuuluu monia erilaisia työtehtäviä.

Kuvataiteilija voi tehdä työtä itsensätyöllistäjänä, yrittäjänä tai palkkasuhteessa. Nämä erilaiset työn tekemisen muodot vaikuttavat siihen, mistä ja miten taiteilija voi hakea apua ja tukea työssä jaksamiseen ja työhyvinvointinsa parantamiseen. Kuvataiteilija työskentelee usein ilman työsuhdetta, jolloin hän on itse vastuussa työhyvinvoinnistaan, terveydestään sekä työkykynsä ylläpitämisestä. Jos kuvataiteilija työskentelee työsuhteessa, vastuu työhyvinvoinnista on myös työnantajalla.

*Julkaistu helmikuussa 2022
Suomen Taiteilijaseura*

Sisällysluettelo

Kuvataiteilijan työterveyshuolto	3
Itsensätyöllistäjät	3
Työsuhteessa olevat kuvataiteilijat	3
Apuhansaaajan henkilövakuutus	4
Mielenterveyspalvelut	4
Ammatillinen kuntoutus	5
Työsuojelu ja työturvallisuus	5
Itsensätyöllistäjät	5
Työsuhteessa olevat kuvataiteilijat	5
Sosiaalinen media	6
Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus	7
Tukea kuvataiteilijan ammatissa toimimiseen	7
Verkkosivustoja, kirjallisuutta, videoita, podcasteja	8

Kuvataiteilijan työterveyshuolto

Itsensätyöllistäjät

Kun kuvataiteilija ei tee työtä työsuhteessa, hänellä ei ole lakisääteistä työnantajan järjestämää työterveydenhuoltoa ja hän on itse vastuussa myös työturvallisuudestaan.

YEL-vakuutettu yrittäjä voi halutessaan järjestää itselleen työterveyshuollon ja saada siihen Kelasta korvauksia sekä ottaa itselleen yrittäjän vapaaehtoisin työajan vakuutuksen. Koska itsensätyöllistäjä huolehtii itse vakuutuksistaan sekä työssä tarvittavien välineiden hankkimisesta, kuvataiteilijan kannattaa huomioida nämä kulut työstä maksettavan palkkion tai muun korvauksen suuruudesta neuvoteltaessa.

Itsensätyöllistävä kuvataiteilija voi käydä terveyskeskuksessa tai yksityislääkärissä määräaikaistarkastuksissa omakustanteisesti. Perusterveydenhuollon palvelut ovat saatavilla kunnan terveyskeskuksessa ja erikoissairaanhoidon järjestetään sairaaloissa. Äkillisissä tai pitkään jatkuneissa terveysongelmissa ensisijainen hoitopaikka on oman asuinpaikan terveysasema.

Jos kuvataiteilija on yrittäjä, voi hän halutessaan järjestää itselleen työterveyshuollon ja saada siihen Kelasta korvauksia. Kela korvaa työterveyshuollon kustannuksia, jos yrittäjällä on yrittäjäläkevakuutus (YEL) tai maatalousyrittäjäläkevakuutus (MYEL). Korvausta voidaan myöntää myös, jos vakuutus on työkyvyttömyydestä johtuen päätetty yrittäjän ollessa kuntoutustuella tai määräaikaisella tapaturmaeläkkeellä. Korvauksiin on oikeutettu myös yrittäjä, joka liittyy työterveyshuoltoon vasta kuntoutustukiaikana tai ollessaan määräaikaisella tapaturmaeläkkeellä. Hammashoidon kustannukset eivät kuulu Kelan korvaamaan työterveyshuoltoon.

Jos kuvataiteilija kuuluu verotuksessa elinkeinoverolain (EVL) piiriin, voi Kelan korvaamaan työterveyshuoltoon kuuluvat kustannukset vähentää verotuksessa elinkeinotoiminnan kuluna. Työterveyshuollosta maksettu määrä on vähennyskelpoinen. Vastaavasti veronalaista tuloa on Kelalta saatu korvaus. Käytännössä verotuksessa vähennettäväksi määräksi jää siis se osuus työterveyshuollon kustannuksista, jota Kela ei ole korvannut.

Työsuhteessa olevat kuvataiteilijat

Työterveydenhuoltolaki ja työturvallisuuslaki velvoittavat työnantajaa järjestämään työntekijöilleen työterveyshuollon palvelut ja huolehtimaan työntekijöidensä työturvallisuudesta. Lisäksi useimmilla työnantajilla on lakiin perustuva velvollisuus ottaa työntekijöilleen tapaturma- ja ammattitautivakuutus.

Työterveydenhuoltolain mukaan työnantajan on kustannuksellaan järjestettävä työterveyshuolto työstä ja työolosuhteista johtuvien terveysvaarojen ja -haittojen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi sekä työntekijöiden turvallisuuden, työkyvyn ja terveyden suojelemiseksi ja edistämiseksi. Työterveyshuolto tulee järjestää ja toteuttaa siinä laajuudessa kuin työstä, työjärjestelyistä, henkilöstöstä, työpaikan olosuhteista ja niiden muutoksista johtuva tarve edellyttää.

Työnantajan on tarjottava vähintään minimimuotoinen lakisääteinen työterveyshuolto. Suppeimmillaan työterveyshuolto sisältää vain laissa määrätyt ennaltaehkäisevät työterveystoimenpiteet ja työterveyshuollon voi hankkia myös kunnalliselta työterveyslaitokselta. Lakisääteiseen työterveyshuoltoon kuuluvat työhön liittyvät terveystarkastukset, työpaikkaselvitys, työkyvyn

tukeminen sekä niiden sairauksien tai oireiden selvittely, joilla on yhteyttä työhön. Lakisääteinen työterveyshuolto ei sisällä sairaanhoitoa, vaan sairaanhoito on työnantajan omassa harkinnassa.

Apurahansaajan henkilövakuutus

Jos olet saanut taiteen työskentelyapurahan suomalaiselta säätiöltä useamman kuukauden ajaksi, apurahan myöntänyt säätiö saattaa tarjota lisäapurahan henkilövakuutuksen järjestämiseen. Vakuutus sisältää tapaturma-, sairauskulu- ja henkivakuutuksen ja vakuutuksen turvin apurahansaaja voi käyttää yksityistä terveydenhuoltoa pienellä omavastuulla. Lisätietoa mahdollisesta henkilövakuutuksesta voit tiedustella säätiöltä, joka on myöntänyt työskentelyapurahan.

Lisätietoa ja ohjeita yrittäjän työterveyshuollon järjestämisestä ja kustannuksista löytyy [Kelan](#) ja [Verohallinnon](#) sivuilta

Mielenterveyspalvelut

Henkilökohtaisessa kriisitilanteessa suositellaan ottamaan ensisijaisesti yhteyttä omalle terveysasemalle tai oman alueen lähipäivystykseen. [Suomen Mielenterveys ry:n](#) kriisipuhelin päivystää 24 h/vrk.

Tietoa oman alueesi mielenterveyspalveluista löydät [Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen](#) sivuilta.

Ammatillinen kuntoutus

Suomen Taiteilijaseura tarjoaa jäsenjärjestöihinsä kuuluville ammattikuvataiteilijoille mahdollisuuden hakeutua ammatillista työkykyä tukevaan kuntoutukseen. KIILA-kuntoutus on ammatillista kuntoutusta, jonka tavoitteena on kohentaa terveyttä ja tukea työkykyä. Kurssit pyrkivät vastaamaan kunkin kuntoutujan omiin tarpeisiin ja ne järjestetään vuosittain yhteistyössä kuntoutuksesta vastaavan palveluntarjoajan kanssa. Kurssille voivat hakea alle 67-vuotiaat taiteilijat ja kuntoutukseen haetaan lääkärin kirjoittaman B-lausunnon perusteella.

Suomen Taiteilijaseura tiedottaa kuvataiteilijoille suunnatuista KIILA-kuntoutuskursseista seuran [verkkosivulla](#) ja uutiskirjeessä.

Ammatillisen kuntouksen lisäksi Kela tarjoaa myös muuta kuntoutusta esimerkiksi henkilöille, joilla on tuki- ja liikuntaelinten ongelmia. Erilaisia ryhmä- ja yksilökuntoutusvaihtoehtoja on jatkuvasti tarjolla eri puolilla maata. Kaikkiin kuntoutuksiin haetaan [Kelan](#) kautta. Hakeudu ensin lääkärille, joka arvioi kuntoutustarpeesi, suositaa tarvittaessa kuntoutusta ja kirjoittaa lausunnon.

Työsuojelu ja työturvallisuus

Itsensätyöllistäjät

Itsensätyöllistäjän on huolehdittava omasta työturvallisuudestaan. Yli neljän kuukauden työskentelyapurahan saaja saa työtapaturmavakuutuksen MYEL-eläkevakuutuksen rinnalla. Yrittäjä, jolla on YEL-vakuutus, voi ottaa itselleen yrittäjän vapaaehtoisen työajan tapaturmavakuutuksen, joka kattaa työtapaturmat sekä ammattitaudit. Yrittäjä voi liittää vakuutukseensa myös vapaa-ajan vakuutuksen.

Työsuhteessa olevat kuvataiteilijat

Työturvallisuuslain mukaan työnantaja vastaa työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä. Työnantajalla on velvollisuus tarkkailla työympäristöä, tunnistaa ja arvioida työhön liittyvät vaarat ja toteuttaa tarvittavat korjaavat toimenpiteet sekä tarkkailla toimien vaikutusta työn turvallisuuteen ja terveellisyyteen. Tarvittaessa on ryhdyttävä lisätoimiin. Työnantajan tulee myös perehdyttää työntekijänsä työpaikan oloihin ja oikeisiin työmenetelmiin sekä turvallisuusohjeisiin.

Lisäksi useimmilla työnantajilla on työtapaturma- ja ammattitautilakiin perustuva velvollisuus ottaa työntekijöilleen työtapaturma- ja ammattitautivakuutus. Jos työnantaja on kuitenkin niin sanottu pientyönantaja eli hän teettää kalenterivuoden aikana työtä, josta työansio on 1 200 euroa tai vähemmän, hänen ei tarvitse ottaa vakuutusta. Tapaturmavakuutuskeskus käsittelee vakuuttamattomissa töissä mahdollisesti sattuneet vahinkotapahtumat.

Työntekijällä puolestaan on työturvallisuuslain nojalla velvollisuus noudattaa työnantajan antamia määräyksiä ja turvallisuusohjeita. Hänen täytyy työtä tehdessään huolehtia omasta ja muiden turvallisuudesta ja terveydestä sekä ilmoittaa havaitsemistaan turvallisuuspuutteista työnantajalle ja työsuojeluvaltuutetulle.

Jos työ tapahtuu työsuhteessa ja työ tehdään muualla kuin työnantajan tiloissa ja muilla kuin työnantajan välineillä, työnantajalla on seuraavat käytännön konkreettiset työturvallisuuteen liittyvät vastuut:

- Työnantajalla ei ole oikeutta mennä työntekijän omaan kotiin tai työhuoneelle ilman lupaa. Työnantajan ei myöskään ole mahdollista vaikuttaa työvälineisiin sinänsä.
- Työnantajan tulee käydä taiteilijan kanssa läpi se, mitä materiaaleja työstetään, minkä tyyppisiä töitä tehdään, mitä suojaimeja tarvitaan ja mitä aineita käytetään. Työnantajan tulisi yhdessä taiteilijan kanssa keskustella niistä riskeistä, jotka tulee ottaa huomioon esimerkiksi hitsauksessa tai erilaisten liottimien kanssa.
- Jos taiteilijalla ei ole tarvittavia turvavälineitä, työnantaja on lähtökohtaisesti velvollinen hankkimaan ne. Tällöin varusteet tulee kuitenkin palauttaa työnantajalle työsuhteen päättyessä.
- Sallittua on myös se, että taiteilija itse ostaa välineet, jotka sitten jäävät taiteilijan käyttöön ja omaisuudeksi työsuhteen päätyttyäkin. Tästä tulee kuitenkin sopia ja sen tulee tapahtua taiteilijan suostumuksella, joten työnantaja ei voi edellyttää, että työntekijä ostaa työssä tarvittavat välineet.

Tietoa työhön ja työoloihin liittyvästä psykososiaalisesta kuormituksesta, sen arvioinnista ja hallinnasta löytyy [työsuojeluhallinnon verkkopalvelusta](#).

Sosiaalinen media

Sosiaalinen media on muuttanut työn tekemisen tapaa ja on yhä useammalle osa virtuaalista työympäristöä. Sosiaalisen median käytön mahdollisuuksia on paljon, ja jokainen kuvataiteilija joutuu miettimään oman linjansa siihen, miten käyttää sitä erilaisten projektien ja tapahtumien esittelyyn.

Työturvallisuuskeskus on laatinut ohjeet sosiaalisen median työkäytöstä työsuojelunäkökulmasta ja niihin voi tutustua [työturvallisuuskeskuksen sivulla](#).

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Jokaisella on oikeus tulla yhdenvertaisesti kohdelluksi työelämässä. Yhdenvertaisuuslain mukaan ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa henkilöön liittyvät tekijät, kuten syntyperä tai ihonväri, eivät saa vaikuttaa ihmisten mahdollisuuksiin päästä koulutukseen, saada työtä tai erilaisia palveluja. Perusoikeudet kuuluvat kaikille. Suomen perustuslaissa yhdenvertaisuuden periaate viittaa sekä syrjinnän kieltoon että ihmisten yhdenvertaisuuteen lain edessä.

Syrjintä on kielletty työhön otettaessa, työnteon aikana ja työn päättämistilanteissa. Työnantaja voi syyllistyä syrjintään ennen varsinaista työhönottoa valintakriteerien asettamisessa tai työpaikkailmoittelussa. Työnantajalla on velvollisuus ryhtyä asiassa toimiin saatuaan ilmoituksen syrjinnästä. Mikäli työnantaja ei ryhdy asiassa toimiin tai asia ei muutoin etene työpaikalla, voit olla yhteydessä [työsuojeluviranomaiseen](#). Työsuojeluviranomaisten valtakunnallinen puhelinneuvonta neuvoo ja ohjeistaa työn terveyteen ja turvallisuuteen sekä työsuhteen ehtoihin liittyvissä asioissa.

Tasa-arvo.fi

Jos epäilet tulleesi syrjityksi sukupuolen, sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun perusteella voit kysyä tasa-arvovaltuutetulta saat ohjeita ja neuvoja siihen miten toimia.

[Yhdenvertaisuus.fi](#) -sivusto on oikeusministeriön ylläpitämä tietopankki yhdenvertaisuudesta ja syrjimättömyydestä kiinnostuneille henkilöille ja organisaatioille.

Tukea kuvataiteilijan ammatissa toimimiseen

Suomen Taiteilijaseura tarjoaa jäsentäiteilijoilleen oikeudellista neuvontaa ja juristin palveluita esimerkiksi työhön liittyvää syrjintää tai seksuaalista häirintää koskevissa tilanteissa. Seuran juristiin voi olla yhteydessä matalalla kynnyksellä ja luottamuksellisesti epäasiallista kohtelua kuvataiteilijan työssä kohdatessaan.

Suomen Taiteilijaseuran [Kuinka elää kuvataiteella](#) -sivusto tarjoaa kuvataiteilijalle käytännön tietoa, neuvoja ja tukea taiteilijan työhön ja oman ammatillisen osaamisen kehittämiseen. Sivulle on koottu tietoa esimerkiksi kuvataiteilijan sosiaaliturvasta, verotuksesta, sopimuksista, työn organisoinnista ja teosten myynnistä.

Verkkosivustoja, kirjallisuutta, videoita, podcasteja

Taiteilijan työsuojeluopas Heli Salonen (2015)

Kuvataiteilijan työsuojeluopas, jossa käsitellään kattavasti erityisesti taidegraafikoiden ja taidemaalareiden työskentelyn työsuojeluun liittyviä kysymyksiä materiaaleista tekniikoihin ja työtiloihin.

Taiteilijan työ : Taiteilijan hyvinvointi taidetyön muutoksessa, toim. Pian Houni ja Heli Ansio (2013)
Tietoa taiteilijan työstä Taiteilijan hyvinvointi taidetyön muutoksessa -tutkimuksen pohjalta.

Kuka tukee taiteilijan työhyvinvointia -podcast

Mikä stressaa taiteilijaa? Tutkija Heli Ansio Työterveyslaitoksesta kertoo, millaista on taiteilijan työn henkinen ja fyysinen kuormitus ja miten kuormitusta voi vähentää. Kuka auttaa taiteilijaa, jos työkyky heikkenee? Tekstiversio

Tyttöhän soittaa kuin mies! Kuinka vahvistaa taide- ja kulttuurialan tasa-arvoa ja työhyvinvointia? Anna Anttila (2019)

Cuporen tutkimusjulkaisuun koottu hyviä käytäntöjä, säädöksiä, politiikkasuosituksia ja tasa-arvolinjauksia. Julkaisusta löytyy tietoa mm. siitä, miten työhyvinvointiin ja entistä tasa-arvoisempiin työoloihin voi vaikuttaa.

Selvät sävelet Archie Barry & Spence Messih (2020)

Ohjeita kuraattoreille, gallerioille ja instituutioille työskentelyyn trans- ja muunsukupuolisten sekä muiden sukupuolivähemmistöihin kuuluvien taiteilijoiden kanssa. Feminist Culture House -julkaisu no. 1.

Työsuojelu.fi

Työsuojeluhallinnon verkkopalvelu

Työturvallisuuskeskus

Työturvallisuuskeskuksen sivustolta löytyy ladattavia ja luettavia oppaita, webinaareja ja linkkejä eriaiheisiin koulutuksiin

Artikkeli yrittäjän työterveyshuollosta Kelan Elämässä-mediassa. Artikkelin voi myös kuunnella sivulla.

Tietopaketti työsuhteisten työntekijöiden hyvinvoinnista Työterveyslaitoksen sivuilla

Sosiaali- ja terveysministeriön työsuojelusivusto

**Suomen
Taiteilijaseura**

2022